

6. Протокол Берклі. URL: <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2022/03/Berkeley-Protocol-Ukrainian.pdf> (дата звернення: 15.12.2023).

7. Галина Авдєєва, Ельжбета Живуцька-Козловська. Проблеми використання цифрових доказів у кримінальному судочинстві України та США. URL: <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/download/564/633> (дата звернення: 15.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-88>

ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕШКОДИ ЗБОРУ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В ВОЄННИЙ ЧАС. ПОШУК ЕФЕКТИВНИХ РІШЕНЬ

Семенюк Ірина Юріївна

*здобувач ступеня вищої освіти магістра
факультету «Правоохоронна діяльність»
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Степанова Ганна Миколаївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

«I need ammunition, not a ride».
Володимир Зеленський [1]

Війна – спустошує країну, нищить міста, приносить біль і сльози. Змінює звички, традиції, забирає мир, спокій та щастя. Умови воєнного часу, не лише ставлять під загрозу фізичну й психологічну безпеку, а й ускладнюють роботу правоохоронних органів, ведення кримінального провадження та збір доказів. Завдання забезпечення справедливості, законності та правопорядку набувають іще важливішого сенсу та особливої складності.

Воєнний час супроводжується загостренням кримінальних ситуацій, непередбачуваністю та нестабільністю, що безпосередньо впливає на процес збору доказів у кримінальному провадженні. Недоступність територій, руйнування інфраструктури, втрати людських ресурсів

та складність збереження документації – це лише кілька аспектів проблематики, що виникає в контексті воєнного часу.

Доказування в кримінальному провадженні, відповідно до ч. 2 ст. 91 КПК України [2], полягає у збиранні, належній фіксації, перевірці та оцінці доказів із метою встановлення обставин, що мають значення для конкретного кримінального провадження.

Розглянемо ключові аспекти цієї проблематики:

1) відсутність стабільності на гарантії безпеки.

Війна, як суспільна криза, безперечно створює важливі виклики для правоохоронних органів, перетворюючи їх буденні функції та процедури на завдання, що вимагає високої ефективності та стратегічного мислення;

2) ускладнена робота органів правоохоронної діяльності.

Збір доказів стає великим викликом через фізичні обмеження, зокрема обмежену свободу пересування, недоступність деяких територій через воєнні дії та руйнування інфраструктури.

Відповідно до інтерв'ю Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала на форумі, присвяченому розмінуванню території України (Demine Ukraine Forum): «Потенційно замінованими внаслідок російського вторгнення в Україну станом на сьогодні залишаються 174 тис. км²» [3];

3) втрата документації та доказів.

Воєнні дії часто є причиною знищення потрібних доказів чи документів;

4) проблеми з отриманням достовірної інформації.

В умовах війни зростає ризик отримання недостовірної інформації. Підробка, маніпуляції та дезінформація можуть стати серйозними завданнями для оперативних працівників та слідчих.

Створення та підроблення документів, фото, відео, фейкових подій чи статей агресором, може служити негативним чинником і нести вплив як і на розслідування, так і на прийняття об'єктивного рішення;

5) загроза для свідків та експертів.

Умови воєнного стану можуть створити серйозні загрози для свідків та експертів. Вони можуть боятися виступати або навіть перебувати в зоні конфлікту, що робить складним їх залучення до судового процесу.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису

[2]. Це створює додаткове навантаження на працівників правоохоронних органів і достовірності доказів;

б) потреба удосконалення законодавства.

Після повномасштабного вторгнення Верховна Рада України у швидкому режимі прийняла низку законів, у тому числі тих, що спрямовані на регламентацію питань кримінального провадження в умовах воєнного стану [4].

1 травня 2022 року набрав чинності Закон № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [5]. Законом внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, визначено, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у ч. 1 ст. 7, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених у розділі IX-1 КПК України [4].

Позитивним є те, що законодавство може швидко й доцільно вводити зміни, які дають вагомий внесок в роботу правоохоронних органів;

7) проблеми з конфіденційністю джерела та інформації.

У воєнний час джерела інформації можуть вимагати особливого захисту та конфіденційності.

Можуть виникнути серйозні загрози для осіб, які надають важливу інформацію. Оперативні та слідчі повинні застосувати всі сили для безпеки осіб, які надають інформацію. Це може включати використання шифрування, анонімізацію джерел, а також забезпечення фізичного захисту.

Для вирішення сучасних проблем потрібно застосовувати новітні методи й технології. Наприклад:

1) електронна система збору доказів.

Розробка та впровадження електронної системи збору доказів, що дозволяє безпечно зберігати та обмінюватися інформацією, навіть в умовах обмеженого фізичного доступу;

2) навчання й підготовка кадрового забезпечення.

Здійснення спеціалізованого навчання та підготовки для правоохоронців та слідчих, з фокусом на управління ризиками та оптимальне використання доступних ресурсів;

3) захист доказів від кіберзагроз.

Нещодавнє дослідження Австралійського урядового центру кібербезпеки (ACSC). з липня 2019 року по червень 2020 року надійшло 59,806 XNUMX повідомлень про кіберзлочини (про зареєстровані

злочини, а не про хакерські атаки), що є середнім значенням 164 кіберзлочини на день або приблизно один кожні 10 хвилин [6];

4) міжнародна підтримка.

Залучення міжнародних організацій та експертів для надання технічної, організаційної та правової підтримки у зборі доказів в умовах конфлікту.

Отже, збір доказів у кримінальному провадженні представляє собою завдання, що стоїть перед правоохоронними органами і судовою системою, яке супроводжується численними викликами та перешкодами. Наявність нових технологій, зміни у суспільних та правових умовах, а також виникнення нових видів злочинності роблять цей процес особливо складним.

Співпраця міжнародних організацій та обмін досвідом може сприяти створенню стандартів та норм для забезпечення єдиної системи збору доказів. Важливо також зосередити увагу на підготовці фахівців, які забезпечують високий рівень кваліфікації та розуміння сучасних тенденцій у сфері кримінальної юстиції.

Загальний успіх у забезпеченні ефективного збору доказів залежить від поєднання технічних інновацій, правових реформ та міжнародного співробітництва. Тільки в узгодженому та цілеспрямованому підході можна знаходити відповіді на виклики, що ставляться перед правосуддям у сучасному світі.

Література:

1. «Зеленський відмовився від пропозиції США про евакуацію з Києва – WP». www.unian.ua (укр.). Архів оригіналу за 20.03.2022 р.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Андрій Стець. Шмигаль розповів, скільки територій в Україні залишаються потенційно замінованими. ZAXID.NET. 27.09.2023 р.

4. Іван Цермолонський. Кримінальні провадження в умовах воєнного стану. *Юридична Газета Онлайн*. 17.06.2022 р. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalni-provadhennya-v-umovah-voennogo-stanu.html//>

5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Закон України від 14.04.2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text//>

6. Метт Алгрен In інтернет безпека, research. 24.10.2023 р. <https://www.websiterating.com/uk/research/cybersecurity-statistics-facts/>

7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

8. Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/248607704>

9. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

10. Сорочинська, Юлія Юріївна. "Поняття та процедура визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні". Thesis, Національний авіаційний університет, 2020. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44829>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-89>

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАТРИМАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сирота Дмитро Іванович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Україна

Повномасштабна війна росії проти України зумовила зміни у функціонуванні державних органів та установ, що обумовило внесення відповідних змін і доповнень до низки нормативно-правових актів. Зокрема, до кримінального процесуального законодавства [1, с. 198].

Так, Законом України: «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX [2] було розширено повноваження керівника органу прокуратури, у зв'язку з тим, що постанова керівника органу прокуратури могла бути підставою для затримання особи. Крім того, основними особливостями затримання особи під час воєнного стану було збільшення строку такого затримання від сімдесяти двох годин до двохсот шістнадцяти. Також розширення суб'єктів, які уповноважені розглядати клопотання щодо обрання запобіжного заходу до затриманої особи: стаття 211 Кримінального процесуального кодексу України [2] (далі – КПК України) закріплює доставлення затриманої особи лише до суду для розгляду відповідного клопотання, а стаття 615